

Vergaderjaar 1991–1992

22 315

Voorstel van wet van de leden Wiebenga en Weisglas tot wijziging van de Kieswet in verband met de mogelijkheid tot instelling van stembureaus, welke uitsluitend zijn bestemd voor per brief uit te brengen stemmen op diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen van Nederland in het buitenland alsmede op het kabinet van de Goeveleur van de Nederlandse Antillen onderscheidenlijk van Aruba

Nr. 6

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 27 mei 1992

De vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken¹, belast met het voorbereidend onderzoek, brengt van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag uit.

1. Algemeen

De leden van de CDA-fractie hadden met veel belangstelling kennis genomen van het initiatiefwetsvoorstel. Waardering uitten zij voor de consciëntieuze wijze waarop uitwerking is gegeven aan de wens tot instelling van briefstembureaus buiten Nederland, ten einde de deelname aan de verkiezingen door Nederlanders daar te bevorderen. Met de indieners waren de leden van de CDA-fractie van mening dat het percentage tot nu toe uitgebrachte geldige stemmen te gering is, namelijk voor de Europese verkiezingen 4% en voor de Tweede Kamer 3% van het totaal aantal kiesgerechtigden in het buitenland van meer dan een half miljoen.

Door de vervroegde Kamerverkiezingen in 1989 hebben de bij de wijziging van de Kieswet getroffen maatregelen om belemmeringen te vermijden, zoals de centrale registratie in Den Haag, hun nut nog niet kunnen bewijzen. De leden van de CDA-fractie waren niettemin van mening dat er behoefte bestaat aan een verdere aanvulling van de Kieswet. Zij verwezen hierbij naar hun inbreng in het mondeling overleg van 20 februari 1991 toen zij instemden met de suggesties van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en de minister van Buitenlandse Zaken om inrichting van de briefstembureaus in het buitenland mogelijk te maken. Dat een voorstel van regeringszijde niet meer in 1991 is ontvangen, zoals door de CDA-fractiewoordvoerder was gevraagd, betreunden zij. Dat dit inmiddels wel is gebeurd maakt de behandeling van twee wetsvoorstellen over eenzelfde onderwerp noodzakelijk, hetgeen genoemde leden niet efficiënt voorkwam. Hebben de indieners overwogen om hun wetsvoorstel alsnog aan te passen aan de systematiek die door de regering is voorgesteld?

¹ Samenstelling:

Leden: Stoffelen (PvdA), Mateman (CDA), Niessen (PvdA), V. A. M. van der Burg (CDA) voorzitter, Lauxtermann (VVD) ondervoorzitter, Wiebenga (VVD), Van der Heijden (CDA), Franssen (VVD), Willems (Groen Links), Kohnstamm (D66), De Cloe (PvdA), J. T. van den Berg (SGP), Koetje (CDA), Van Otterloo (PvdA), Jurgens (PvdA), Scheltema-de Nie (D66), Schoots (PvdA), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Zijlstra (PvdA), Bijleveld-Schouten (CDA), Hillen (CDA), Leers (CDA) en Van der Hoeven (CDA).
Plv. leden: Achttienribbe-Buijs (PvdA), Tegelaar-Boonacker (CDA), M. M. van der Burg (PvdA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Van Erp (VVD), Korthals (VVD), Krajenbrink (CDA), Jorritsma-Lebbink (VVD), Lankhorst (Groen Links), Ybema (D66), Apostolou (PvdA), Schutte (GPV), Frissen (CDA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Van Heemst (PvdA), Versnel-Schmitz (D66), Van Rijn-Vellekoop (PvdA), Leerling (RPF), Castricum (PvdA), De Hoop Scheffer (CDA), G. de Jong (CDA), Hermes (CDA) en Koffeman (CDA).

Met instemming hadden de leden van de CDA-fractie kennis genomen van de wijzigingen die de indieners van het wetsvoorstel hebben aangebracht naar aanleiding van de opmerkingen van de Raad van State. Ook de toelichting die desgevraagd is verstrekt over de opmerkingen uit het advies van de Kiesraad is zeer zorgvuldig en uitvoerig.

Dat met dit wetsvoorstel niet alle problemen zijn weggenomen die Nederlanders in het buitenland ondervinden als zij willen deelnemen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer of het Europees Parlement wordt niet alleen door de indieners onderschreven maar ook door de collega's van de CDA-fractie.

Niettemin kunnen de nu voorgestelde wijzigingen wel een aanzienlijke verbetering bewerkstellingen, zo meenden deze leden. Aangezien ook veel zal afhangen van een goede uitvoering, vroegen zij of de indieners zich er van hebben kunnen vergewissen of de voorwaarden daarvoor aanwezig zijn.

De leden behorende tot de fractie van de PvdA hadden met enige reserve kennis genomen van de inhoud van dit wetsvoorstel. Zij wensten dit initiatief van de leden Wiebenga en Weisglas te beoordelen in samenhang met het wetsvoorstel 22 542 van de regering, dat dezelfde materie tot onderwerp heeft.

Zij brachten in herinnering dat de fractie van de PvdA in het verleden zich nogal gereserveerd heeft opgesteld met betrekking tot de uitbreiding van het actief kiesrecht tot degenen die (min of meer) permanent in het buitenland verblijven. Hun kritische houding ten opzichte van verdere inspanningen op dit terrein is echter niet terug te voeren tot dit eerder ingenomen standpunt, doch is gegrond op de noodzaak immer de inspanningen af te wegen tegenover de uiteindelijke resultaten.

Vervolgens is het noodzakelijk om vast te stellen of er geen grotere problemen met de uitoefening van het actief kiesrecht zijn dan hier aan de orde worden gesteld.

Onder verwijzing naar de evaluatie van de deelneming door Nederlanders in het buitenland aan de Europese Verkiezingen en de Tweede Kamerverkiezingen in 1989 stelden zij vast dat de uiteindelijke opkomstpercentages, gerelateerd aan het aantal kiesgerechtigden, slechts 4% respectievelijk 3% bedroegen.

Waar dit wetsvoorstel beoogt het stemmen gemakkelijker te maken, konden deze leden daaraan enige steun verlenen. Zij verzochten de indieners nader aan te geven welke aantallen stemmen naar hun opvatting dankzij dit voorstel niet verloren zullen gaan die voorheen wel verloren zijn gegaan door een te late ontvangst door het betreffende stembureau.

Gezien de aantallen werkelijk uitgebrachte stemmen en de te laat ingediende registratieverzoeken, betwijfelden deze leden of het werkelijk grote aantallen stemmen zal betreffen die langs deze weg «gered» zullen worden.

De leden van de VVD-fractie hadden met belangstelling en waardering van het initiatiefwetsvoorstel kennis genomen. Zij achtten het zowel qua inhoudelijke als qua juridische aanpak beter dan het nadien ingediende regeringswetsvoorstel over dezelfde materie. Zij zegden toe bereid te zijn mede te werken aan een spoedige behandeling van het initiatiefwetsvoorstel.

De leden van de D66-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van dit initiatiefwetsvoorstel. Het was deze leden opgevallen dat eveneens bij de Kamer aanhangig is gemaakt een wetsvoorstel van het kabinet dat er eveneens toe strekt de instelling van briefstembureaus in het buitenland mogelijk te maken. De leden van de D66-fractie zeiden in algemene zin te kunnen instemmen met de strekking van beide wetsvoorstellen. Tijdens het mondeling overleg van 23 april 1991, over de evaluatie van de deelneming door Nederlanders in het buitenland aan de Europese verkiezingen en de Tweede-Kamerverkiezingen in 1989 (21 910, nr. 2) hadden zij zich ook reeds in die zin uitgelaten. De wijze waarop een en ander in dit wetsvoorstel wordt geregeld riep echter nog een aantal vragen op bij de leden van de D66-fractie.

De leden van de SGP-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het voorstel van wet van de leden Wiebenga en Weisglas tot wijziging van de Kieswet in verband met de mogelijkheid tot instelling van briefstembureaus in het buitenland. Deze leden zouden het een goede zaak vinden als door het instellen van briefstembureaus in buitenlandse diplomatieke vertegenwoordigingen voor Nederlanders, niet-ingezetenen die daar belangstelling voor hebben, de mogelijkheid om hun stem uit te brengen, wordt verbeterd. Zij waardeerden dan ook het initiatief van de indieners terzake. Deze leden merkten echter in het algemeen op, dat geen overspannen verwachtingen gekoesterd moeten worden over deze belangstelling. Zij hadden op grond van de inmiddels opgedane ervaringen de conclusie getrokken dat de zeer geringe deelname van Nederlanders in het buitenland aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer en het Europese Parlement niet zozeer te wijten is aan geografische factoren en dergelijke, zoals de afstand en de daarmee samenhangende problemen, maar aan het gebrek aan belangstelling van deze Nederlanders voor politieke participatie in het Nederlandse politieke gebeuren. Zij verwezen voor deze stellingname ook naar de op 14 november 1990 door de staatssecretaris van de Binnenlandse Zaken uitgebrachte notitie inzake de evaluatie van de deelneming door Nederlanders in het buitenland aan de Europese verkiezingen en de Tweede-Kamerverkiezingen in 1989 (TK 21 910, nr. 1). Dat neemt echter niet weg dat zij, die hun stem willen uitbrengen, daar de gelegenheid voor moeten krijgen. In bepaalde landen kan de instelling van de briefstembureaus een verbetering daarvan betekenen, zo meenden deze leden. Zij vroegen wat de verwachtingen van de indieners dienaangaande zijn.

De leden van de GPV-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het initiatiefvoorstel. Zij waren het met initiatiefnemers eens dat het voor kiesgerechtigde Nederlanders in het buitenland zo eenvoudig mogelijk gemaakt moet worden om hun kiesrecht te kunnen uitoefenen. Of de voorgestelde wetswijziging ertoe zal bijdragen dat veel meer dan tot nu toe Nederlanders in het buitenland aan de verkiezingen zullen deelnemen, betwijfelden zij echter. Beschikken de initiatiefnemers over aanwijzingen dat de geringe deelname tot nu toe in betekenende mate samenhangt met de moeite die men zich moet getroosten om te kunnen stemmen? Zal de geringe belangstelling ook niet samenhangen met het feit dat naar mate men langer en verder buiten Nederland verblijft het meeleven met de Nederlandse politieke vraagstukken vermindert?

Het lid van de RPF-fractie had met belangstelling kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel. Hij waardeerde het dat de leden Wiebenga en Weisglas het initiatief hiertoe hebben genomen. Hij constateerde dat de regering inmiddels een wetsvoorstel met dezelfde strekking heeft ingediend. De intenties en hoofdlijnen van beide

voorstellen komen grotendeels op hetzelfde neer. Dit lid had de regering bij het door haar aanhangig gemaakte wetsvoorstel (22 542) gevraagd wat de bewindslieden heeft bewogen. Hij was tot de conclusie gekomen dat in elk geval op hoofdlijnen overeenstemming bestaat over de wenselijkheid van de instelling briefstembureaus in het buitenland.

Dat de initiatiefnemers daarbij andere accenten hebben gelegd dan de regering is naar zijn oordeel van minder groot belang. Of denken de indieners van dit wetsvoorstel daar anders over?

2. Doel van het wetsvoorstel

Het lid van de RPF-fractie kon de doelstelling van dit wetsvoorstel, een vergroting van het aantal kiezers in buitenland dat (tijdig) een stem uitbrengt, geheel onderschrijven. Ook met de inhoud van het wetsvoorstel kon hij zich op hoofdlijnen verenigen. Wel wilde hij in dit stadium nog enkele vragen aan de indieners stellen.

Het lid van de RPF-fractie heeft zich in het recente verleden bij diverse gelegenheden in principe voorstander betoond van het toekennen van kiesrecht aan Nederlanders, die in het buitenland wonen dan wel langdurig verblijven. De toekenning van dit recht moet naar zijn oordeel echter ook betekenen dat in het buitenland uitgebrachte stemmen zoveel mogelijk op tijd een briefstembureau bereiken. Nederlanders in het buitenland kunnen vergeefs hun stem uitbrengen, indien de beschikbare termijn voor verzending van de briefstembescheiden aan de betreffende personen, invulling ervan door die kiezers en terugzending naar Nederland, te krap is. Deze personen zullen bij volgende verkiezingen minder gemotiveerd zijn om daaraan deel te nemen. Overigens vroeg het lid van de RPF-fractie of kiezers in het buitenland altijd in de veronderstelling leven dat hun stem ook echt meetelt. Ontvangen mensen, wier stem te laat is binnengekomen op het briefstembureau te 's-Gravenhage, daarvan bericht? Om hoeveel mensen gaat het? Is uit onderzoek gebleken dat dit wetsvoorstel in een behoefte voorziet?

3. Inhoud van het wetsvoorstel

a. Algemeen

De in de memorie van toelichting genoemde overweging zoveel mogelijk voorschriften met betrekking tot het kiesrecht in de wet op te nemen doet de vraag rijzen hoe de grens is getrokken tussen details, die nader in het Kiesbesluit uitgewerkt dienen te worden, en de voorschriften die in het wetsvoorstel in de tekst zijn opgenomen. De hier aan het woord zijnde leden van de CDA-fractie vroegen of een deel van laatstbedoelde voorschriften zich niet leent voor overbrenging naar het Kiesbesluit. Kunnen de indieners aangeven welke artikelen hiervoor eventueel in aanmerking kunnen komen?

Het lid van de RPF-fractie constateerde dat de indieners bewust hebben gekozen voor het opnemen van zoveel mogelijk voorschriften met betrekking tot het kiesrecht in de formele wet. Begreep hij hieruit dat zij het opnemen van een aantal delegatiebepalingen, zoals de regering heeft voorgesteld, absoluut afwijzen? Het aan het woord zijnde lid vroeg hoe de indieners het onderhavige wetsvoorstel op dit punt zien in relatie tot dat van de regering.

b. Aanwijzing briefstembureau

De kern van het wetsvoorstel, en tevens een afwijking van het door de regering ingediende voorstel van wet, is gelegen in artikel M 9, derde lid, waarin de criteria worden gegeven voor vestiging van briefstembureaus.

Waarom is hierbij gekozen voor niet tot de Europese Gemeenschappen behorende landen? Zouden sommige landen, die wel tot de EG behoren, niet evenzeer in aanmerking moeten komen? Kan een overzicht worden gegeven van de landen die in ieder geval in aanmerking komen voor een briefstembureau, zo vroegen de leden van de CDA-fractie.

De leden, behorende tot de fractie van de PvdA, verzochten de indieners nader toe te lichten waarom zij hebben gekozen voor het aantal van 500 als kiezer geregistreerden Nederlanders benodigd voor het instellen van een briefstembureau. Naar hun eigen opvatting zou dan een briefstembureau moeten worden ingesteld om bij de huidige «opkomst-percentages» slechts enkele stemmen te registreren. Ondanks dat volgens de toelichting slechts sprake zou zijn van geringe kosten, vroegen deze leden of hier toch geen sprake zou zijn van verspilling, misschien dan wel niet zo zeer van geld als wel van tijd en energie.

Mochten deze leden overigens uit de toelichting over de financiële aspecten van dit wetsvoorstel afleiden dat zij veronderstellen dat het lid zijn van het stembureau tot de normale taken van ambtenaren op de betreffende diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen moet worden gezien. Voor hen zal er dan ook geen vergoeding, zoals elders gebruikelijk is, voor deze werkzaamheden beschikbaar zijn, zo veronderstelden deze leden.

De leden van de VVD-fractie vroegen de initiatiefnemers bij benadering aan te geven welke diplomatieke vertegenwoordigingen volgens het initiatiefwetsvoorstel in ieder geval zouden worden aangegeven, indien bij voorbeeld in mei 1992 Tweede Kamerverkiezingen zouden zijn gehouden. Tevens vroegen de leden van de VVD-fractie om aan de hand van enkele praktijkvoorbeelden een illustratie te geven van de door de initiatiefnemers voorgestelde regeling van de tijdsverschillen met betrekking tot de zittingen van de briefstembureaus in het buitenland. Zij zouden zulks graag zien aan de hand van een briefstembureau gevestigd ten oosten, respectievelijk ten westen van ons land.

Met name het onderdeel E van het voorstel riep een aantal vragen op bij de leden van de D66-fractie. Het derde lid van het voorgestelde artikel M9 bepaalt dat briefstembureaus in ieder geval worden ingesteld in landen niet behorend tot de Europese Gemeenschappen, alwaar bij de vorige Tweede Kamerverkiezingen ten minste vijfhonderd als kiezer geregistreerde Nederlanders werkelijke woonplaats hadden, tenzij een land zodanige vestiging niet toelaat.

Hoe kan aan deze bepaling worden voldaan wanneer in dat land geen Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging gevestigd is, zo vroegen de leden van de D66-fractie. Een dwingende bepaling zoals door de indieners voorgesteld, geeft ook weinig ruimte om rekening te houden met bijzondere omstandigheden die zich in de betrokken landen kunnen voordoen. De leden van de D66-fractie gaven op dit punt dan ook de voorkeur aan een minder dwingende regeling. Hun gedachten gingen daarbij uit naar een regeling waarbij in de Kieswet in algemene zin de mogelijkheid van inrichting van briefstembureaus bij Nederlandse diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen te openen en de minister van Buitenlandse Zaken de bevoegdheid te verlenen de landen aan te wijzen waar van deze mogelijkheid gebruik zal worden gemaakt.

De leden van de D66-fractie betreurden het dat de initiatiefnemers deze gelegenheid niet hebben aangegrepen om de registratie voor

kiesgerechtigden te vereenvoudigen. Kiesgerechtigden buiten Nederland moeten zich nu, overeenkomstig artikel D3 van de Kieswet per verkiezing uit eigen beweging opnieuw laten registreren. Deze leden waren van mening dat het mogelijk zou moeten zijn voor Nederlanders in het buitenland zich of bij de ambassade dan wel het bevolkingsregister in Den Haag te laten registreren, zodat men bij elke verkiezing automatisch een registratieformulier krijgt toegezonden.

De leden van de SGP-fractie achtten het een juiste keuze om, afgezien van de regeling voor de Nederlandse-Antillen en Aruba, slechts de mogelijkheid van het instellen van briefstembureaus in bepaalde landen te openen. Hierdoor krijgt de operatie het karakter van een experiment en kan telkens worden afgewogen in welke landen het zinvol is een briefstembureau in te stellen. Zij vroegen of de indieners met hen van mening zijn dat bij deze afweging ook de verhouding tussen baten en lasten dient te worden betrokken. Zij vroegen of het, gelet op dit uitgangspunt, wel verstandig is om verplichtend voor te schrijven dat in ieder geval in die landen een briefstembureau wordt gevestigd waar bij de vorige Tweede Kamerverkiezing ten minste vijfhonderd als kiezer geregistreerde Nederlanders werkelijke woonplaats hadden. Op zichzelf achtten deze leden een dergelijk criterium een werkbare richtlijn. Zij vroegen echter of niet ook rekening moet worden gehouden met andere van belang zijnde factoren, zoals de situatie ter plaatse en de tijd die in het algemeen nodig is om post van het betreffende land (langs diplomatieke weg) naar Nederland te versturen.

De niet al te hoge verwachtingen van de leden van de GPV-fractie weerhielden hen er niet van instemming te betuigen met het inrichten van briefstembureaus in ambassades en consulaten. Zij waren echter wel gevoelig voor de kritische vragen van de Kiesraad, de Raad van State en de gemeente 's-Gravenhage. Zeker als de effecten van het voorstel wellicht tegenvallen, is het belangrijk dat geen risico's worden gelopen met de goede voortgang van de stemming en de vaststelling van de uitslag. Tegen die achtergrond betwijfelden zij of het verstandig is nu reeds in de wet vast te leggen in welke landen in ieder geval een briefstembureau moet worden gevestigd.

Zij vroegen of de initiatiefnemers kunnen mededelen om hoeveel landen het ongeveer zal gaan. Aan welke landen moet zoal worden gedacht? Waarom zijn de landen behorende tot de Europese Gemeenschappen uitgezonderd, ook als het gaat om verkiezingen voor de Tweede Kamer?

Het was de leden van de GPV-fractie opgevallen dat het voorstel beperkt is tot kiesgerechtigde Nederlanders die buiten Nederland werkelijke woonplaats hebben. Waarom is dit gebeurd? Licht het niet meer voor de hand Nederlandse ingezetenen die tijdelijk buitenslands verblijven dezelfde mogelijkheden te bieden? Kan ook geen merkwaardige situatie ontstaan als een Nederlander werkelijke woonplaats heeft in een aangegeven land maar tijdens de verkiezingen verblijft in een ander aangegeven land?

c. Vaststelling uitslag door briefstembureaus

Het was de leden van de CDA-fractie opgevallen dat in artikel N 2a, eerste lid, staat vermeld dat de minister van Buitenlandse Zaken handelt in overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken. Waarom is in artikel M 9, eerste lid niet gekozen voor eenzelfde formulering? Welke rol is de minister van Binnenlandse Zaken toebedacht bij de keuze van briefstembureaus, zo vroegen de leden van de CDA-fractie.

De leden, behorende tot de fractie van de PvdA, verzochten de indieners buiten twijfel te stellen dat dit wetsvoorstel zal kunnen leiden tot vertraging in het opstellen van de definitieve uitslag. Zij vroegen in dit verband om een reactie op het eerder verschenen advies van de Kiesraad op de instelling van briefstembureaus en om een nadere toelichting op mogelijk vertragende effecten van de artikelen M en N van dit wetsvoorstel.

Zij verzochten de indieners buiten twijfel te stellen dat niet elders in de wereld een stembureau later met het tellen van stemmen zal beginnen dan de stembureaus in Nederland.

Met het oog op de tijdige vaststelling van de verkiezingsuitslag door het centraal stembureau dienen het origineel van het proces-verbaal van het briefstembureau en de verzegelde pakken met de stembiljetten en de overige verkiezingsbescheiden zo spoedig mogelijk (per diplomatieke post) naar Nederland te worden verzonden. Dit dient zo tijdig te gebeuren dat het centraal stembureau zo nodig, alvorens de uitslag van de verkiezing vast te stellen, tot een nieuwe opening van de stemmen kan overgaan, zo merkten de leden van de SGP-fractie op. Welke risico's heeft dit vereiste tot gevolg voor een tijdige vaststelling van de uitslag? Achten de indieners het aanvaardbaar als ten gevolge van de instelling van briefstembureaus in het buitenland de definitieve vaststelling van de verkiezingsuitslag langer op zich laat wachten? En welke gevolgen heeft een en ander voor de mogelijkheid van kiezers in het buitenland om tijdig met opgave van redenen een verzoek te doen tot heropneming van de stemmen? De leden van de SGP-fractie vroegen dan ook of het onder N voorgestelde uitstel voor de zitting van het hoofdstembureau te 's-Gravenhage voldoende zal zijn om de vereiste bescheiden van de briefstembureaus in het buitenland op tijd in 's-Gravenhage te laten arriveren. Wat gebeurt er met de uitslagen van die bureaus waarvan de vereiste bescheiden niet op tijd bij het hoofdbureau zijn aangekomen?

Het lid van de RPF-fractie had kennisgenomen van de bezwaren tegen instelling van stembureaus buiten Nederland van de Kiesraad en de gemeente 's-Gravenhage. Verwachten de indieners weinig of geen problemen voor de vaststelling van de verkiezingsuitslag?

In hoeverre kan, na inwerkingtreding van het onderhavige wetsvoorstel, een tijdige en nauwkeurige vaststelling van de verkiezingsuitslag worden gegarandeerd?

Het was het lid van het RPF-fractie opgevallen dat in de memorie van toelichting niet expliciet wordt ingegaan op de vraag van de Kiesraad of het aanvaardbaar is dat het hoofdstembureau en het centraal stembureau de uitslag van de verkiezingen vaststellen op grond van per telefax toegezonden kopieën van processen-verbaal (blz. 2 van de brief van de Kiesraad, d.d. 31 juli 1991). Kan dit aspect alsnog worden belicht?

Ten slotte vroeg het lid van de RPF-fractie of op de Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland voldoende ervaring met de toepassing van de Kieswet voorhanden is.

4. Artikelen

Algemeen

Het was de leden van de SGP-fractie opgevallen dat in het wetsvoorstel voor verscheidene zaken nadere regulering bij algemene maatregel van bestuur wordt opgedragen. Terzake van bij voorbeeld de

voorgestelde bepaling onder A vroegen zij zich af of het wel nodig is bij algemene maatregel van bestuur te bepalen op welke wijze moet worden voldaan aan het vereiste van zo spoedig mogelijke toezending. Meer in het algemeen vroegen zij of het bestaande artikel M 12 niet voldoende basis biedt voor nadere regelgeving bij algemene maatregel van bestuur.

Artikel I, onderdeel H (artikel N2a, nieuw)

De leden van de SGP-fractie vroegen of de onder H voorgestelde regeling, met het oog op de tijdsverschillen, wel werkbaar is, gezien het feit dat de tijdsverschillen per land kunnen uiteenlopen. Hoe verloopt de procedure als er bij voorbeeld een tijdsverschil is van zeven uur?

De leden van de GPV-fractie hadden behoefte aan een nadere toelichting op de regeling ter overbrugging van tijdsverschillen. Zij deelden de mening dat het niet gewenst is dat de uitslag van een briefstembureau in Nederland reeds bekend is, terwijl op dat moment in Nederland nog gestemd kan worden. Maar ook de omgekeerde situatie kan zich toch voordoen? Is dat dan wel gewenst? Kan dat geen vertraging betekenen voor de bepaling van de uitslag van de verkiezing? Kan dat het stemgedrag in het buitenland niet beïnvloeden?

Artikel I, onderdeel M (artikel N11a, nieuw)

De leden van de CDA-fractie vroegen of het wel juist is dat artikel N 11a, eerste lid, wordt toegevoegd, omdat dit gelijkkluidend is aan artikel N 11, tweede lid.

De voorzitter van de Commissie,
V. A. M. van der Burg

De griffier van de Commissie,
Van der Windt